

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

*Kemalettin DENİZ**

*Rasim TARAKCI***

*Efecan KARAGÖL****

Öz

Okuma, Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)'nda en çok kazanım sayısının görüldüğü dil becerisi olması bakımından önemlidir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı ortaokul Türkçe ders kitapları, belirtilen programa göre hazırlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)'na göre Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını okuma kazanımları açısından incelemektir. Nitel bir durum çalışması olan araştırmada içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Kitapların hem kendi içinde hem de kitaplar arasında okuma kazanımlarının düzenli bir biçimde kullanılmaması, araştırmanın dikkat çeken sonucudur. Kitap yazarları, kazanımları 1 kere kullandıktan sonra kazanımların dağılımına dikkat etmemektedir. Bu durum, öğrencilerin bazı okuma becerilerini edinmesinde risk oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgu ve sonuçlarından hareketle ders kitabı ve program yazarlarına yönelik birtakım önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuma, kazanım, Türkçe ders kitabı, beceri, Türkçe Dersi Öğretim Programı.

Secondary School Turkish Textbooks in Terms of Reading Achievements

Abstract

Reading has an important place in the Turkish Language Teaching Program (2018). Because it is the language skill of which achievements outnumber other skills. 2018-2019 academic year secondary school Turkish textbooks are prepared according to the mentioned program. The aim of this research is to examine the 5th, 6th, 7th and 8th grade textbooks prepared by the Ministry of National Education according to the 2018 Turkish Language Teaching Program in terms of reading achievements. The content analysis technique was used in the study which is a qualitative case study. As a result of the research, it has been observed that reading achievements are not used regularly both within each book and between books. Book authors do not pay attention to the distribution of achievements once they have used them once. This poses a risk for students to acquire some reading skills.

Keywords: Reading, achievement, Turkish course book, skill, Turkish Course Teaching Program.

Giriş

2018 yılında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı (program)'nda dil becerileri; dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma olarak dört başlık altında açıklanmıştır. Okuma,

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ankara, kemalettindeniz@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7531-490X

** MEB Türkçe Öğretmeni, Ankara, rasimtarakci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6379-2736

*** Öğr. Gör., Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Zonguldak, efecankaragol@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0331-8009

dinleme/izlemeden sonra edinilen anlama becerisidir. Ancak okuma, okul öncesi öğrenilen bir beceri alanı olmaması bakımından dinleme/izlemeden farklıdır. Ayrıca iletişimin önemli oranda gerçekleştiği gazete, dergi, televizyon, sosyal medya, ilan, afiş gibi materyaller, bu becerinin önemini daha da ön plana çıkarmaktadır. Programda okuma becerisine ilişkin çeşitli kazanımlar yer almaktadır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında kullanılacak Türkçe ders kitapları okuma kazanımlarının durumu açısından incelenmemiştir. Söz konusu kitapların bu açıdan incelenmesi hem durum tespiti yapılması hem de program ve kitap yazarlarına geri bildirim sağlaması yönlerinden önemlidir.

Program, dil becerilerine yönelik kazanım ifadeleri sunmasının yanı sıra Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) kapsamında sekiz anahtar yetkinlik de belirtmiştir: ana dilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade (MEB, 2018). Bu yetkinlikler, öğrencilerin ulusal ve uluslararası düzeyde kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları becerilerdir.

“Ana dilde iletişim yetkinliği; kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır” (MEB, 2018: 4). Programın ana dilde iletişim yetkinliğinde dört temel dil becerisinin yer aldığı görülmektedir.

Beceri, insanın yetkinlik ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve amaca uygun olarak sonuçlandırma yetisidir (Onan, 2013: 36). Programda dört temel dil becerisi olarak dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazmaya yer verilmiştir. Bu beceriler, programdaki kazanımların dikkate alınmasıyla bulunan veya hazırlanan metin, etkinlik ve değerlendirme soruları yardımıyla kazandırılır. Beceriler, anlama ve anlatma olmak üzere iki ana grupta sınıflandırılabilir:

Şekil 1. Dil becerileri

Dinleme/izleme ve okuma, anlama; konuşma ve yazma anlatmaya yönelik becerilerdir. Türkçe ders kitapları, öğrencide bu becerilerin oluşturulması adına en çok kullanılan materyaldir.

Ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarının haftalık ders çizelgelerinde yer alan derslerin öğretim programlarına göre hazırlanmış, Talim ve Terbiye Kurulu

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

Başkanlığı tarafından inceleme ve değerlendirme işlemleri tamamlanarak okutulması uygun bulunmuş kitaplara verilen genel isimdir (MEB, s. 3). Bu kitaplar “Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (yönetmelik)” dikkate alınarak oluşturulur. Ders kitaplarının hazırlanmasında yazarların dikkat etmesi gereken ve nitelik belirten birçok kriter vardır. Bu kriterler şunlardır: anayasa ve kanunlara uygunluk, bilimsellik, insan hak ve özgürlüklerine uygunluk, reklam içermeme, eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsama, görsel ve içerik tasarımının öğrenmeyi ve öğrencilerin gelişim özelliklerini desteklemesi. Yönetmelikte kazanımla ilgili belirtilen kriter, kitap yazarlarının kitap oluşturma sürecinde programdaki kazanımları dikkate alma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır (MEB, 2006). Programda dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma kazanımları sınıflar düzeyinde tematik yaklaşımla belirlenmiştir. Kazanım cümlelerinin her biri bir kod sistemiyle ifade edilerek yapılandırılmıştır. Örneğin “T.5.3.2.” şeklinde kodlanan bir kazanımda “T”, Türkçeyi; “5”, sınıf düzeyini; “3”, öğrenme alanı olarak okumayı, “2”, kazanım numarasını ifade etmektedir. Programda dört temel dil becerisine ilişkin farklı kazanımlara yer verilmiştir. Bu kazanımların sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki kazanım sayılarının dil becerilerine göre dağılımı

Sınıf Düzeyleri	Dil Becerileri			
	Dinleme/izleme	Konuşma	Okuma	Yazma
5. Sınıf	12	7	34	16
6. Sınıf	12	7	35	14
7. Sınıf	14	7	38	17
8. Sınıf	14	7	35	20
Toplam	52	28	142	67

Programda 289 kazanım vardır. Bu kazanımların 52’si (%17,99) dinleme/izleme, 28’i (%9,68) konuşma, 142’si (%49,13) okuma ve 67’si (%23,18) yazma becerisiyle ilgilidir. Okuma, en çok kazanım sayısına sahip olan dil becerisidir. Okuma kazanımları kendi içinde “akıcı okuma”, “söz varlığı” ve “anlama” olmak üzere üç alt başlığa ayrılmıştır. Okuma kazanımlarının sınıflara ve alt başlıklara göre kodları aşağıda yer almaktadır:

Tablo 2. Sınıf düzeylerine göre okuma kazanım ve kodlarının dağılımı

Kazanımlar	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Akıcı Okuma				

1.	Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	T.5.3.1.	T.6.3.1.	T.7.3.1	T.8.3.1.
2.	Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	T.5.3.2.	T.6.3.2.	T.7.3.2.	T.8.3.2.
3.	Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	T.5.3.3.	T.6.3.3.	T.7.3.3.	T.8.3.3.
4.	Okuma stratejilerini kullanır.	T.5.3.4.	T.6.3.4.	T.7.3.4.	T.8.3.4.
Söz Varlığı					
1.	Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	T.5.3.5.	T.6.3.5.	T.7.3.5.	T.8.3.5.
2.	Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	T.5.3.6.	T.6.3.6.	T.7.3.6.	T.8.3.6.
3.	Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	T.5.3.7.	-	-	-
4.	Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	T.5.3.8.	-	-	-
5.	Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	T.5.3.9.	-	-	-
6.	Kökleri ve ekleri ayırt eder.	T.5.3.10.	-	-	-
7.	Yapım ekinin işlevlerini açıklar.	T.5.3.11.			
8.	Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.	-	T.6.3.7.	T.7.3.9.	-
9.	İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	-	T.6.3.8.	-	-
10.	İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.	-	T.6.3.9.	-	-
11.	Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	-	T.6.3.10.		
12.	Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.	-	T.6.3.11.	-	-
13.	Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	-	T.6.3.12.	-	-
14.	Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	-	T.6.3.13.	T.7.3.7.	T.8.3.10.
15.	Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	-	-	T.7.3.8.	T.8.3.7.
16.	Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.	-	-	T.7.3.10.	-
17.	Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	-	-	T.7.3.11.	-
18.	Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.	-	-	T.7.3.12.	-
19.	Anlatım bozukluklarını tespit eder.	-	-	T.7.3.13.	-
20.	Metindeki anlatım bozukluklarını belirler.	-	-	-	T.8.3.8.
21.	Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.	-	-	-	T.8.3.9.
22.	Metindeki anlatım biçimlerini belirler.	-	-	-	T.8.3.11.
Anlama					
1.	Metin türlerini ayırt eder.	T.5.3.12.	T.6.3.26.	T.7.3.29.	T.8.3.26.
<i>(Devamı) Tablo 2. Sınıf düzeylerine göre okuma kazanım ve kodlarının dağılımı</i>					
2.	Okuduklarını özetler.	T.5.3.13.	T.6.3.16.	T.7.3.15.	T.8.3.13.
3.	Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	T.5.3.14.	T.6.3.20.	T.7.3.17.	T.8.3.17.
4.	Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	T.5.3.15.	T.6.3.23.	T.7.3.24.	T.8.3.22.

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

5.	Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	T.5.3.16.	T.6.3.22.	T.7.3.21.	T.8.3.20.
6.	Metni yorumlar.	T.5.3.17.	T.6.3.24.	T.7.3.22.	T.8.3.21.
7.	Metinle ilgili sorular sorar.	T.5.3.18.	T.6.3.18.	T.7.3.20.	T.8.3.15.
8.	Metinle ilgili sorulara cevap verir.	T.5.3.19.	T.6.3.17.	T.7.3.19.	T.8.3.14.
9.	Metnin konusunu belirler.	T.5.3.20.	T.6.3.19.	T.7.3.16.	T.8.3.16.
10.	Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	T.5.3.21.	T.6.3.15.	T.7.3.14.	T.8.3.12.
11.	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	T.5.3.22.	T.6.3.30.	T.7.3.30.	T.8.3.27.
12.	Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	T.5.3.23.	T.6.3.31.	T.7.3.27.	T.8.3.28.
13.	Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	T.5.3.24.	T.6.3.21.	T.7.3.23.	T.8.3.19.
14.	Medya metinlerini değerlendirir.	T.5.3.25.	T.6.3.32.	T.7.3.31.	T.8.3.29.
15.	Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	T.5.3.26.	-	-	-
16.	Metinler arasında karşılaştırma yapar.	T.5.3.27.	T.6.3.25.	T.7.3.25.	T.8.3.23.
17.	Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.	T.5.3.28.	T.6.3.33.	T.7.3.32.	T.8.3.30.
18.	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	T.5.3.29.	T.6.3.34.	T.7.3.33.	T.8.3.31.
19.	Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	T.5.3.30.	T.6.3.28.	T.7.3.26.	T.8.3.24.
20.	Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	T.5.3.31.	T.6.3.29.	T.7.3.28.	T.8.3.25.
21.	Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	T.5.3.32.	T.6.3.14.	-	-
22.	Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.	T.5.3.33.	-	-	-
23.	Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.	T.5.3.34.	-	-	-
24.	Şiirin şekil özelliklerini açıklar.	-	T.6.3.27.	-	-
25.	Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	-	T.6.3.35.	T.7.3.34.	T.8.3.32.
26.	Metindeki yardımcı fikirleri belirler.	-	-	T.7.3.18.	T.8.3.18.
27.	Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.	-	-	T.7.3.35.	T.8.3.33.
28.	Metindeki anlatım biçimlerini belirler.	-	-	T.7.3.36.	-
29.	Metinde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.	-	-	T.7.3.37.	T.8.3.34.
30.	Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.	-	-	T.7.3.38.	T.8.3.35.

Okuma becerisine ait bazı kazanımların kodları sınıf düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Bunun yanı sıra bazı kazanımlar her sınıf düzeyinde yer almamaktadır. Yukarıdaki tabloda “akıcı okuma” alt alanına ilişkin kazanımların bütün sınıf düzeylerinde ve aynı kazanım kodlarıyla ifade edildiği görülmektedir. “Söz varlığı” ve “anlama” alt alanına yönelik kazanımların bazıları bütün sınıf düzeylerinde yoktur. Ayrıca bu kazanımların çoğunda kodlar farklılaşmaktadır.

Okuma becerisinin alt alanlarından akıcı okuma 16, söz varlığı 32 ve anlama 94 kazanım sayısına sahiptir. Bütün sınıf düzeylerinde akıcı okumanın en az, anlamanın en çok kazanım sayısına sahip olduğu görülmektedir.

“Okuma”, “beceri”, “kazanım” ve “Türkçe Dersi” anahtar kelimeleriyle "YÖK Tez Tarama", "DergiPark" ve “ULAKBİM SBVT”te yapılan taramada programa göre hazırlanan ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan ders kitaplarına ilişkin herhangi bir araştırma tespit edilmemiştir. Bu araştırmanın amacı, okuma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitaplarının durumunu değerlendirmektir. Bu değerlendirme; ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışmaları, metinlerde yer alan yönergeler, metinler, metinlere yönelik olarak hazırlanmış etkinlikler, gelecek derse hazırlık ve tema değerlendirme soruları bölümlerini içine alacak şekilde kapsamlı olarak yapılmıştır. Belirtilen amaca yönelik ayrıntılı bilgiye ulaşabilmek için aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

1. “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nın okuma kazanımları açısından durumu nedir?
2. “Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nın okuma kazanımları açısından durumu nedir?
3. “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1-2)”nın okuma kazanımları açısından durumu nedir?
4. “Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nın okuma kazanımları açısından durumu nedir?

Araştırma, literatürde Türkçe ders kitaplarında yer alan kazanımların frekanslarını içeren herhangi bir çalışma bulunmadığından literatüre katkı sağlayacaktır. Ayrıca ders kitabı yazarlarına geri bildirim vermesi açısından önemlidir. Bu araştırma, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan kitaplarla sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel bir durum çalışmasıdır. “Durum çalışmaları nicel veya nitel yaklaşımla yapılabilir. Her iki yaklaşımda da amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 77). Creswell (2013: 97)’in belirttiği üzere “Durum çalışması araştırması, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem (bir durum) ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler (durumlar) hakkında çoklu bilgi kaynakları (örneğin gözlemler, mülakatlar, görsel-ışitsel materyaller ve dokümanlar ve raporlar) aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır.” Bu araştırmada ortaokul Türkçe ders kitapları okuma becerisi kazanımları açısından değerlendirildiği için araştırma durum çalışması olarak desenlenmiştir.

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren kullanılmak üzere MEB tarafından yayımlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Söz konusu kitaplardaki hazırlık çalışmaları, metinlerdeki yönergeler, metinler, metinlere yönelik olarak hazırlanmış etkinlikler, gelecek derse hazırlık ve tema değerlendirme soruları okuma becerisi kazanımları açısından ele alınmıştır. İnceleme nesnesi olarak kullanılan kitapların bilgisi Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3. İnceleme nesnesi olarak kullanılan kitaplar

Sınıf	Kitabın Adı	Yayınevi
5. Sınıf	5. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı	MEB Yayınları
6. Sınıf	6. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı	MEB Yayınları
7. Sınıf	7. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı	MEB Yayınları
	7. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı	MEB Yayınları
8. Sınıf	8. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı	MEB Yayınları

MEB, 7. sınıflar için iki farklı ders kitabı yayımlamıştır. Araştırmada bu ders kitapları “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1)” ve “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (2)” olarak ifade edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Nitel araştırmanın veri toplama yöntemleri görüşme, gözlem ve dokümanlardır. Bu araştırma, Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)'na göre Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarını okuma kazanımları açısından incelemeyi amaçladığından araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, çalışmada kullanılacak dokümanların elde edilip belirli bir sistem içerisinde inceleme işlemidir (Karasar, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmada Türkçe ders kitapları okunarak içerik analizi yapılmıştır. Bunun için programda yer alan okuma becerisi kazanımlarına göre ders kitapları incelenmiştir. Araştırma bu yönüyle tümdengelsel içerik analizi özelliğini taşımaktadır. Tümdengelsel içerik analizi, tümevarımsal içerik analizinin aksine verilerin mevcut çerçevelere göre analizine dayanır (Patton, 2014: 453). Yalnızca metin ve etkinliklerin bulunduğu bölümler açısından değil, ders kitaplarının tamamını kapsayacak biçimde inceleme yapılmıştır. 2018-2019 yılında ortaokul düzeyinde okutulacak Türkçe

ders kitaplarında aşağıdaki bölümler incelenmiş ve bu bölümlerde işlenen tüm okuma kazanımları listelenmiştir:

1. Hazırlık çalışmaları bölümleri
2. Metinlerin başında yer alan okuma yönergeleri
3. Metinler
4. Metinlere yönelik olarak hazırlanmış etkinlikler
5. Gelecek derse hazırlık çalışmaları
6. Tema sonu değerlendirme soruları

Yukarıdaki bölümlerde işlenen kazanımlar inceleme esnasında tespit edilmiş ve listelenmiştir. Ardından bu kazanımların frekansları çıkarılmış ve kitap boyunca her kazanımın kaç defa işlendiği belirlenmiştir. Daha sonra söz konusu frekanslar her kitap için ayrı ayrı olacak şekilde tabloleştirilmiştir.

Bulgular

Bu başlık altında araştırmanın alt problemlerinden hareketle ulaşılan okuma kazanımlarına yönelik veriler sunulmuştur:

“Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nın Okuma Kazanımları Açısından Durumu

Tablo 4. “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”ndaki okuma kazanımları

Kazanımlar	5. Sınıf	Kazanımlar	5. Sınıf
T.5.3.1.	29	T.5.3.18.	2
T.5.3.2.	1	T.5.3.19.	44
T.5.3.3.	1	T.5.3.20.	8
T.5.3.4.	12	T.5.3.21.	1
T.5.3.5.	25	T.5.3.22.	12
T.5.3.6.	4	T.5.3.23.	2
T.5.3.7.	4	T.5.3.24.	3
T.5.3.8.	5	T.5.3.25.	1
T.5.3.9.	2	T.5.3.26.	2
T.5.3.10.	3	T.5.3.27.	4
T.5.3.11.	4	T.5.3.28.	1
T.5.3.12.	6	T.5.3.29.	1
<i>(Devamı) Tablo 4. “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”ndaki okuma kazanımları</i>			
T.5.3.13.	5	T.5.3.30.	2
T.5.3.14.	12	T.5.3.31.	10

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

T.5.3.15.	2	T.5.3.32.	4
T.5.3.16.	4	T.5.3.33.	7
T.5.3.17.	9	T.5.3.34.	2

“Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda “T.5.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.”, “T.5.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”, “T.5.3.21. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.”, “T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir.”, “T.5.3.28. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.” ve “T.5.3.29. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımlarının birer kez kullanılması dikkat çekmektedir. “T.5.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.” kazanımı 29, “T.5.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.” kazanımı 12, “T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” kazanımı 25, “T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.” kazanımı 4, “T.5.3.7. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.” kazanımı 4, “T.5.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımı 5, “T.5.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.” kazanımı 2, “T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder.” kazanımı 3, “T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar.” kazanımı 4, “T.5.3.12. Metin türlerini ayırt eder.” kazanımı 6, “T.5.3.13. Okuduklarını özetler.” kazanımı 5, “T.5.3.14. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.” kazanımı 12, “T.5.3.15. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.” kazanımı 2, “T.5.3.16. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.” kazanımı 4, “T.5.3.17. Metni yorumlar.” kazanımı 9, “T.5.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.” kazanımı 2, “T.5.3.19. Metinle ilgili sorulara cevap verir.” kazanımı 44, “T.5.3.20. Metnin konusunu belirler.” kazanımı 8, “T.5.3.22. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 12, “T.5.3.23. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.” kazanımı 2, “T.5.3.24. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.” kazanımı 3, “T.5.3.26. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.” kazanımı 2, “T.5.3.27. Metinler arasında karşılaştırma yapar.” kazanımı 4, “T.5.3.30. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.” kazanımı 2, “T.5.3.31. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” kazanımı 10, “T.5.3.32. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı 4, “T.5.3.33. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.” kazanımı 7 ve “T.5.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.” kazanımı 2 kez kullanılmıştır.

“Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nın Okuma Kazanımları Açısından Durumu

Tablo 5. “Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”ndaki okuma kazanımları

Kazanımlar	6. Sınıf	Kazanımlar	6. Sınıf
T.6.3.1.	23	T.6.3.20.	7
T.6.3.2.	2	T.6.3.21.	4
T.6.3.3.	2	T.6.3.22.	3

T.6.3.4.	16	T.6.3.23.	4
T.6.3.5.	26	T.6.3.24.	10
T.6.3.6.	6	T.6.3.25.	1
T.6.3.7.	4	T.6.3.26.	6
T.6.3.8.	7	T.6.3.27.	3
T.6.3.9.	4	T.6.3.28.	2
T.6.3.10.	6	T.6.3.29.	8
T.6.3.11.	2	T.6.3.30.	11
T.6.3.12.	6	T.6.3.31.	1
T.6.3.13.	3	T.6.3.32.	1
T.6.3.14.	3	T.6.3.33.	1
T.6.3.15.	1	T.6.3.34.	5
T.6.3.16.	2	T.6.3.35.	4
T.6.3.17.	43	T.6.3.36.	-
T.6.3.18.	8	T.6.3.37.	-
T.6.3.19.	1	T.6.3.38.	-

Tablo 5'te "T.6.3.15. Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.", "T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.", "T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.", "T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.", "T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir." ve "T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır." kazanımlarının "Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı"nda sadece birer kez kullanılması dikkat çekmektedir. "T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur." kazanımı 23, "T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur." kazanımı 2, "T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur." kazanımı 2, "T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır." kazanımı 16, "T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı 26, "T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler." kazanımı 6, "T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder." kazanımı 4, "T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı 7, "T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı 4, "T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı 6, "T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder." kazanımı 2, "T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı 6, "T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir." kazanımı 3, "T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı 3, "T.6.3.16. Okuduklarını özetler." kazanımı 2, "T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar." kazanımı 43, "T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar." kazanımı 8, "T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler." kazanımı 7, "T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler." 4, "T.6.3.22. Metindeki hikâye

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

unsurlarını belirler.” kazanımı 3, “T.6.3.23. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.” kazanımı 4, “T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.” kazanımı 10, “T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.” kazanımı 6, “T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.” kazanımı 3, “T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.” kazanımı 2, “T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” kazanımı 8, “T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 11, “T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımı 5 ve “T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.” kazanımı 4 kez işlenmiştir.

“Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1-2)”nın Okuma Kazanımları Açısından Durumu

Tablo 6. “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1-2)”ndaki okuma kazanımları

Kazanımlar	7. Sınıf (1)	7. Sınıf (2)
T.7.3.1.	16	17
T.7.3.2.	5	3
T.7.3.3.	2	1
T.7.3.4.	11	6
T.7.3.5.	23	23
T.7.3.6.	7	10
T.7.3.7.	1	2
T.7.3.8.	4	7
T.7.3.9.	10	16
T.7.3.10.	6	7
T.7.3.11.	5	6
T.7.3.12.	4	4
T.7.3.13.	6	5
T.7.3.14.	1	1
T.7.3.15.	2	4
T.7.3.16.	3	5
T.7.3.17.	7	18
T.7.3.18.	4	3
T.7.3.19.	26	37
T.7.3.20.	2	5
<i>(Devamı) Tablo 6. “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1-2)”ndaki okuma kazanımları</i>		
T.7.3.21.	2	6
T.7.3.22.	10	6
T.7.3.23.	4	4
T.7.3.24.	2	2

T.7.3.25.	4	2
T.5.3.26.	1	2
T.7.3.27.	1	2
T.7.3.28.	9	3
T.7.3.29.	5	5
T.7.3.30.	5	4
T.7.3.31.	1	1
T.7.3.32.	1	16
T.7.3.33.	2	1
T.7.3.34.	3	3
T.7.3.35.	1	1
T.7.3.36.	1	2
T.7.3.37.	2	4
T.7.3.38.	1	6

“Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1)”; “T.7.3.7. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.”, “T.7.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.”, “T.7.3.26. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.”, “T.7.3.27. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”, “T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.”, “T.7.3.32. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.”, “T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.”, “T.7.3.36. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.” ve “T.7.3.38. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.” kazanımlarının birer kez kullanılması bakımından dikkat çekmektedir. “T.7.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.” kazanımı 16, “T.7.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.” kazanımı 5, “T.7.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.” kazanımı 2, “T.7.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.” kazanımı 11, “T.7.3.5. Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” kazanımı 23, “T.7.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.” kazanımı 7, “T.7.3.8. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı 4, “T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.” kazanımı 10, “T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.” kazanımı 6, “T.7.3.11. Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımı 5, “T.7.3.12. Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.” kazanımı 4, “T.7.3.13. Anlatım bozukluklarını tespit eder.” kazanımı 6, “T.7.3.15. Okuduklarını özetler.” kazanımı 2, “T.7.3.16. Metnin konusunu belirler.” kazanımı 3, “T.7.3.17. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.” kazanımı 7, “T.7.3.18. Metindeki yardımcı fikirleri belirler.” kazanımı 4, “T.7.3.19. Metinle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 26, “T.7.3.20. Metinle ilgili sorular sorar.” kazanımı 2, “T.7.3.21. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.” kazanımı 2, “T.7.3.22. Metnin içeriğini

yorumlar.” kazanımı 10, “T.7.3.23. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.” kazanımı 4, “T.7.3.24. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.” kazanımı 2, “T.7.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.” kazanımı 4, “T.7.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” kazanımı 9, “T.7.3.29. Metin türlerini ayırt eder.” kazanımı 5, “T.7.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 5, “T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımı 2, “T.7.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.” kazanımı 3, “T.7.3.37. Metinde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.” kazanımı 2 kez işlenmiştir.

“Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (2)”nda “T.7.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”, “T.7.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.”, “T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.”, “T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.”, “T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.” kazanımlarının birer kez kullanılması dikkat çekmektedir. “T.7.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.” kazanımı 17, “T.7.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.” kazanımı 3, “T.7.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.” kazanımı 6, “T.7.3.5. Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” kazanımı 23, “T.7.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.” kazanımı 10, “T.7.3.8. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı 7, “T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.” kazanımı 16, “T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.” kazanımı 7, “T.7.3.11. Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımı 6, “T.7.3.12. Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.” kazanımı 4, “T.7.3.13. Anlatım bozukluklarını tespit eder.” kazanımı 5, “T.7.3.15. Okuduklarını özetler.” kazanımı 4, “T.7.3.16. Metnin konusunu belirler.” kazanımı 5, “T.7.3.17. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.” kazanımı 18, “T.7.3.18. Metindeki yardımcı fikirleri belirler.” kazanımı 3, “T.7.3.19. Metinle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 37, “T.7.3.20. Metinle ilgili sorular sorar.” kazanımı 5, “T.7.3.21. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.” kazanımı 6, “T.7.3.22. Metnin içeriğini yorumlar.” kazanımı 6, “T.7.3.23. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.” kazanımı 4, “T.7.3.24. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.” kazanımı 2, “T.7.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.” kazanımı 2, “T.7.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” kazanımı 3, “T.7.3.29. Metin türlerini ayırt eder.” kazanımı 5, “T.7.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 4, “T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımı 1, “T.7.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.” kazanımı 3, “T.7.3.37. Metinde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.” kazanımı 4, “T.7.3.38. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.” kazanımı 6 kez işlenmiştir.

“Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nın Okuma Kazanımları Açısından Durumu

Tablo 7. “Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”ndaki okuma kazanımları

Kazanımlar	8. Sınıf	Kazanımlar	8. Sınıf
T.8.3.1.	13	T.8.3.20.	4
T.8.3.2.	7	T.8.3.21.	19
T.8.3.3.	1	T.8.3.22.	6
T.8.3.4.	11	T.8.3.23.	1
T.8.3.5.	29	T.8.3.24.	1
T.8.3.6.	9	T.8.3.25.	15
T.8.3.7.	7	T.8.3.26.	5
T.8.3.8.	11	T.8.3.27.	2
T.8.3.9.	11	T.8.3.28.	1
T.8.3.10.	1	T.8.3.29.	1
T.8.3.11.	3	T.8.3.30.	1
T.8.3.12.	1	T.8.3.31.	1
T.8.3.13.	3	T.8.3.32.	1
T.8.3.14.	33	T.8.3.33.	1
T.8.3.15.	5	T.8.3.34.	1
T.8.3.16.	7	T.8.3.35.	1
T.8.3.17.	16	T.8.3.36.	-
T.8.3.18.	5	T.8.3.37.	-
T.8.3.19.	11	T.8.3.38.	-

“Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”; “T.8.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”, “T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.”, “T.8.3.12. Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.” 1, “T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.”, “T.8.3.24. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.”, “T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”, “T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder.”, “T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.”, “T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.”, “T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.”, “T.8.3.33. Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.”, “T.8.3.34. Okuduklarında kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.” ve “T.8.3.35. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.” kazanımlarını birer kez içermesi bakımından dikkat çekmektedir. “T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.” kazanımı 13, “T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.” kazanımı 7, “T.8.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.” kazanımı 11, “T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.”

kazanımı 29, “T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.” kazanımı 9, “T.8.3.7. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı 7, “T.8.3.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler.” kazanımı 11, “T.8.3.9. Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.” kazanımı 11, “T.8.3.11. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.” kazanımı 3, “T.8.3.13. Okuduklarını özetler.” kazanımı 3, “T.8.3.14. Metinle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 33, “T.8.3.15. Metinle ilgili sorular sorar.” kazanımı 5, “T.8.3.16. Metnin konusunu belirler.” kazanımı 7, “T.8.3.17. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.” kazanımı 16, “T.8.3.18. Metindeki yardımcı fikirleri belirler.” kazanımı 5, “T.8.3.19. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.” kazanımı 11, “T.8.3.20. Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.” kazanımı 4, “T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.” kazanımı 19, “T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.” kazanımı 6, “T.8.3.25. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” kazanımı 15, “T.8.3.26. Metin türlerini ayırt eder.” kazanımı 5, “T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” kazanımı 2 kez dikkate alınmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

“T.5.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.”, “T.5.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”, “T.5.3.21. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.”, “T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir.”, “T.5.3.28. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.” ve “T.5.3.29. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımları birer kez kullanıldığı için “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı” bu kazanımlar açısından yeterli değildir. Bu durum, öğrencilerin “metnin türüne göre okuma”, “farklı yazı karakterleriyle okuma”, “metnin konusunu tahmin etme”, “medya metinlerini değerlendirme”, “bilgi kaynaklarını kullanma ve güvenilirliğini sorgulama” bakımlarından gerekli becerilere sahip olamayacağı yorumunu doğrulamaktadır.

“Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda kazanımların kullanılma sıklığı 1’den 44’e kadar geniş bir aralıkta seyretmektedir. Bazı kazanımlar birer kez dikkate alınmışken bazıları 12, 25 ve 44 defa işlenmiştir. Bu durum okuma kazanımlarının “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda bir düzen ve sistem dâhilinde işlenmediğini göstermektedir.

“Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”; “T.6.3.15. Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.”, “T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.”, “T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.”, “T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”, “T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.” ve “T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.” kazanımları birer kez kullanıldığı için bu kazanımları beceri hâline dönüştürme açısından yetersizdir. 6. sınıf öğrencileri “metnin konusunu tahmin etme ve belirleme, metinler arası karşılaştırma yapma, önemli noktaları belirleme, medya metinlerini değerlendirme ve bilgi kaynaklarını etkili kullanma” becerilerine ilişkin yeterli etkinliğe sahip değildir.

“Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda kazanımların kullanılma sıklığı 1’den 43’e kadar geniş bir aralıkta seyretmektedir. Bazı kazanımlar birer kez dikkate alınmışken bazıları 16, 26 ve 43 defa işlenmiştir. Bu durum okuma kazanımlarının “6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda “5. Sınıf Türkçe Kitabı”nda olduğu gibi bir düzen ve sistem dâhilinde işlenmediğini göstermektedir.

“T.7.3.7. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.”, “T.7.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.”, “T.7.3.26. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.”, “T.7.3.27. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”, “T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.”, “T.7.3.32. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.”, “T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.”, “T.7.3.36. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.” ve “T.7.3.38. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.” kazanımlarının birer kez kullanıldığı için “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1)” bu kazanımlar açısından yeterli değildir. Söz konusu yetersizlik, “geçiş ve bağlantı ifadeleri, metnin konusunu tahmin etme, gerçek ve kurgusal unsurları ayırt etme, önemli noktaları belirleme, medya metinlerini değerlendirme, bilgi kaynaklarını etkili kullanma, yazılı metinlerle medya sunumunu karşılaştırma, anlatım biçimleri, metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrama” becerilerinin öğrencilere kazandırılmasına engel oluşturmaktadır.

“Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1)”nda kazanımların kullanılma sıklığı 1’den 26’ya kadar geniş bir aralıkta seyretmektedir. Bu durum okuma kazanımlarının bir düzen ve sistem dâhilinde işlenmediğini göstermektedir.

“T.7.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”, “T.7.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.”, “T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.”, “T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.”, “T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.” kazanımları birer kez kullanıldığı için “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (2)” bu becerileri aktarma açısından yetersizdir. Buradan hareketle “farklı yazı karakteri ile yazılmış yazıları okuma, metnin konusunu tahmin etme, medya metinlerini değerlendirme, bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulama ve yazılı metinlerle medya sunumlarını karşılaştırma” açılarından “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (2)”nın beceri aktarımında yeterli olmadığı ifade edilebilir.

“Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (2)”nda kazanımların kullanılma sıklığının 1’den 23’e kadar geniş bir aralıkta olduğu görülmektedir. Bu durum, “Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1)”nda olduğu gibi okuma kazanımlarının bir düzen ve sistem dâhilinde işlenmediğini göstermektedir.

“Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”; “T.8.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”, “T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.”,

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

“T.8.3.12. Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.” 1, “T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.”, “T.8.3.24. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.”, “T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”, “T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder.”, “T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.”, “T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.”, “T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.”, “T.8.3.33. Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.”, “T.8.3.34. Okuduklarında kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.” ve “T.8.3.35. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.” kazanımlarını birer kez içermektedir. Bu sebeple “farklı yazı karakteri ile yazılmış yazıları okuma, geçiş ve bağlantı ifadeleri, metnin konusunu tahmin etme, metinler arası karşılaştırma yapma, metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt etme, önemli noktaları kavrama, medya metinlerini değerlendirme, bilgi kaynaklarını etkili kullanma ve bu kaynakların güvenilirliğini sorgulama, grafik, tablo ve çizelge yorumlama ve yazılı metinlerle medya sunumlarını karşılaştırma” becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında “Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nın eksik kaldığı düşünülebilir.

“Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda kazanımların kullanılma sıklığı 1’den 33’e kadar geniş bir sayı aralığında değişmektedir. Bazı kazanımlar birer kez dikkate alınmışken bazıları 19, 29 ve 33 defa işlenmiştir. Bu durum okuma kazanımlarının “8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda diğer ders kitaplarında olduğu gibi bir düzen ve sistem dâhilinde işlenmediğini göstermektedir.

İncelenen kitaplar; noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okuma, okuma stratejilerini kullanma, bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarını anlamını tahmin etme, deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirleme, metin türlerini ayırt etme, ana fikir/ana duygu belirleme, metni yorumlama ve metinle ilgili sorulara cevap verme bakımlarından diğer kazanımlara göre yeterlidir.

Anlatım biçimlerini belirleme, bilgi kaynaklarını etkili kullanma ve bu kaynakların güvenilirliğini sorgulama, farklı yazı karakteriyle yazılmış yazıları okuma, geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını belirleme, medya metinlerini değerlendirme, metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt etme, metinler arası karşılaştırma yapma, metnin konusunu tahmin etme, metnin türüne göre okuma, metindeki önemli noktaların vurgulanış biçimlerini belirleme, metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırma becerileri, incelenen kitaplarda yeteri kadar önemsenmemiştir. Bazı kazanımların programda sadece tek sınıf düzeyinde ele alınması bazı kazanımların da 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda olduğu hâlde kitap yazarları tarafından kişisel tercihlere göre belirlenen sıklıkta kullanılması bu eksikliğin nedenleridir. Nitekim yönetmelikte ders kitaplarıyla ilgili “Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar. (MEB, Madde 6/1/d)” cümlesi alt sınır belirtmediği için bazı

kazanımları bir kere kullanma ya da aynı kazanımı değişik sıklıkta dikkate alma gibi düzensizlik oluşturan durumlar ortaya çıkmaktadır.

Durukan (2011), Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'na göre hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarında; okunanlardan hareketle kurgulama yapma, tahminlerde bulunma, sebep-sonuç ve amaç-sonuç ilişkisi kurma gibi üst düzey zihinsel becerilere yönelik etkinliklere yeterince yer verilmediğini tespit etmiştir. Durukan (2011)'in "tahminde bulunma"yla ilgili ulaştığı sonuç, bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ayrıca okumaya ilişkin bazı kazanımların kitaplarda eksik kalması, sınavlar (İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavı, Liseye Geçiş Sınavı) açısından da öğrencilere dezavantaj oluşturabilir. Nitekim Ceran ve Deniz (2015), Temel Öğretimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınavı sorularının okuma becerisiyle çözümlene düzeyine yönelik yaptıkları araştırmada, matematik dersi dışında kalan derslere ait soruların cevaplanmasında okuma kazanımlarının etkili olduğu, soruların çoğunun derse ait bilgiye ve kazanımlara ihtiyaç duyulmadan sadece okuduğunu anlama ve söz varlığı ile çözülebildiğini tespit etmiştir.

Araştırmanın genel sonucu, incelenen kitapların hem kendi içinde hem de birbirleriyle okuma kazanımlarının sayıları bakımından uyum göstermediğini ortaya koymuştur. Bu sonuç, yazarların bir sistem gözetmeden kitap yazdıklarını düşündürmektedir. Ayrıca yönetmelikte kazanımların kullanımına ilişkin alt sayı belirtilmemesi bir diğer sebep olarak değerlendirilebilir. Bazı kazanımların metin ve etkinliklerde işleme açısından uygun olmaması da sebep olarak dikkate alınabilir. Karadağ (2012), 2005 Türkçe Öğretim Programı'na ilişkin yaptığı araştırmasında dinleme ve okuma öğrenme alanlarına yönelik bazı kazanımların çok genel bazılarının ise çok detaylı olduğu ve bazı kazanımların da ölçülüp değerlendirilebilir olmadığını belirlemiştir. Karadağ (2012)'in tespiti, programdaki bazı okuma kazanımlarının metin ve etkinliklerde işleme açısından uygun olmaması yorumuyla örtüşmektedir. Ayrıca Arı ve Keskin (2016), Türkçe Dersi Öğretim Programı (2015)'nda okuma kazanımlarına ilişkin bazı hatalar saptamıştır. Kazanım ifadelerinin yazımı, söz varlığı ve anlama, akıcı okuma ve anlama kazanımlarının birbiri içerisinde tekrar ederek çakışması ve bir sınıfta başlayan kazanımın sürekliliğinin olmaması bu hataların başında gelmektedir. Bunun yanı sıra Arı (2017), Türkçe Dersi Öğretim Programı (2017)'nda kazanım yazma sorunları ile birlikte, kazanımların boyutlara (akıcı okuma, söz varlığı, anlama) yerleştirilmesiyle ve sınıflara dağıtılmasıyla ilgili sorunlar olduğunu belirlemiştir. Arı ve Keskin (2016), Arı (2017) tarafından ulaşılan sonuçlar ile bu araştırmada ulaşılan kazanımların kitaplarda dengesiz dağılımı sonucu, Türkçe öğretimine yönelik programlarda metin ve etkinliklere uygun olmayan okuma kazanımlarının kronik bir sorun teşkil ettiği yorumunu haklı çıkarmaktadır.

Araştırmada ulaşılan bulgu ve sonuçlardan hareketle aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

- Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)'ndaki okuma becerisi kazanımları, metin ve etkinliklerde kullanılabilirlik açısından güncellenmelidir. Bu sebeple ders kitabı yazarları program hazırlayıcılara düzenli bir biçimde geri bildirim vermelidir.
- Okuma kazanımları kitap içinde dengeli bir biçimde kullanılmalıdır. Kazanımların kullanım sıklıklarında büyük farklılıklar olmamalıdır.
- Okuma kazanımlarının sıklığı kitaplar arasında büyük farklılıklar göstermemelidir.
- Yönetmelik, kazanımların kitaplarda kullanım sıklığı açısından alt sınır ifade edecek biçimde güncellenmelidir.

Kaynaklar

- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, A. (2018). *7. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı (1)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Arı, G. (2017). Türkçe dersi öğretim programındaki (ortaokul) okuma kazanımlarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 685-703.
- Arı, G. ve Keskin, K. H. (2016). Türkçe dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı okuma öğrenme alanındaki kazanımlarla ilgili eleştirel bir değerlendirme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 144-169.
- Ceran, D. ve Deniz, K. (2015). TEOG sınavı sorularının okuma becerisiyle çözülebileme düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(2), 92-109.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2018). *6. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Durukan, E. (2011). 7. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının Türkçe programının okuma hedef/kazanımlarına göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(19), 420-428.
- Haykır, A. H., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R. ve Üstün, E. (2018). *5. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Karadağ, Ö. (2012). Anlama becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. Sınıflar)'na eleştirel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 97-110.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kır, T., Kıрман, E. ve Yağız, S. (2018). *7. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı (2)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. (2012). 02.06.2018 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120912-2.htm> sayfasından erişilmiştir.
- MEB İlköğretim Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu. (2006). 23.04.2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>'den erişildi.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (t.y.). Ders kitapları hakkında merak edilenler. 06.01.2019 tarihinde http://fethiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/12095522_ders_kitaplarY_inceleme_1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). (2018). 02.06.2018 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=222> sayfasından erişilmiştir.

Mete, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş. ve Özdemir, D. (2018). *8. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Onan, B. (2013). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Ankara: Nobel.

Patton, Q. M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.) Ankara: Pegem.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23, s. 7-17.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Extended Abstract

Introduction

Reading has an important place in the Turkish Language Teaching Program (2018). Because it is the language skill of which achievements outnumber other skills. In addition, the development of reading skill, as in others, is to be emphasized for the development of the mother tongue.

The textbook is prepared according to the curriculum of the courses. It is examined by the Board of Education and Training (MEB, p. 3). There are many criteria that authors should pay attention to when preparing textbooks. These criteria are: compliance with constitution and laws, scientific, compliance with human rights and freedoms, not to contain ads, involving acquisitions to be aimed by curriculums, visual and content design to support learning and students' development characteristics. The criterion stated in the regulation regarding the acquisition made it obligatory for the authors to consider the achievements in the program during the book creation process.

The program has 289 achievements. 52 (17,99%) of these achievements are related to listening/watching, 28 (9,68%) speaking, 142 (49,13%) reading and 67 (23,18%) writing skills. Reading is the language skill which has the highest number of achievements. Reading acquisitions are divided into three subheadings as "reading fluently", "vocabulary" and "comprehension". Reading fluently has 16, vocabulary has 32 and has 94 acquisitions. It's seen that reading fluently has a minimal, comprehension has a maximum number of acquisitions in all grades.

Evaluating the situation of Turkish textbooks in terms of reading acquisitions is the aim of this research. 5th, 6th, 7th and 8th grades Turkish textbooks' reading acquisitions are evaluated within this aim. The research is important because it contributes to the literature by revealing the situation of reading acquisitions in Turkish textbooks. Besides, the research has limited with the textbooks to be published by Ministry of National Education.

Method

The research was planned as a qualitative research. Within the scope of this aim, 5th, 6th, 7th, 8th grades Turkish textbooks published by the Ministry of National Education in 2018-2019 Academic Year were investigated. Data were obtained by the themes which had been determined before. These data constitute the codes of the research. In this respect, this research has the feature of deductive content analysis.

Result and Discussion

Textbooks are sufficient compared to the other acquisitions to read aloud or silently by paying attention to punctuation marks, use reading strategies, deduce unknown words or word groups from the context, determine the contribution of idioms and proverbs to text, distinguish text types, determine the main idea/emotion, interpret the text and answer questions about the text.

Skills of determining the forms of expression, using information sources effectively, questioning the reliability of these sources, reading texts to be written by different fonts, determining the contribution of transition and link expressions to the meaning, evaluating the media texts, differentiating the real and fictional elements in the text, making comparisons between texts, guessing the subject of the text, reading according to the text type, determining the highlighting types of key points in the text, comparing the written and media presentations of the texts are disregarded insufficiently.

Some of the achievements are dealt with at the single class level in the program. The reason for this is that book authors use the achievements according to personal preference. As a matter of fact, irregular things are occurred like using some acquisitions once or considering the same acquisitions at changeable frequency

Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

because there is a sentence in the regulation about textbooks that 'include acquisitions to be aimed by the curriculum (MEB, Dam 6/1/d)' and these sentence does not define a lower bound.

According to the results of the research, the books examined do not match both in themselves and with each other in terms of the number of reading achievements. This result suggests that authors write books without following a system. In addition, the fact that the regulation does not specify a sub-number regarding the use of the achievements can be considered as another reason. It may also be considered that some of the achievements are not suitable for processing text and activities.

The results of this research support the results of many studies (Durukan, 2011; Ceran and Deniz, 2015; Karadağ, 2012; Arı and Keskin, 2016; Arı, 2017).